

Information 11. oktober 2016.

Populisme er ikke demagogi, det er en politisk bevægelse

Mindre end en måned før vi kender udfaldet af det amerikanske præsidentvalg, må vi konstatere, at stadig større vælgergrupper i Vesten sætter spørgsmålstegn ved demokratiske kerneværdier.

Principper som magtbalance, lighed for loven, oplysning, kulturel og politisk pluralisme og beskyttelse af – for slet ikke at tale om respekt for – mindretal, er under konstant beskydning.

Disse enestående demokratiske erobringer bliver regelret afviklet, hvor populistiske kommer til magten, hvis de ikke allerede som mindretal gennem folkeafstemninger erobrer en så stor indflydelse, at flertallet indordner sig.

Brexit er det seneste vidnesbyrd om, at populistiske ikke anerkender, at demokrati er det politiske udtryk for, at vi skal retfærdiggøre os, og at retfærdighed og ligestilling fremmes ved et overnationalt samarbejde.

Nu skal EU's Europadomstol og Menneskerettighedsdomstol fratages myndighed.

Ingen sociologiske undersøgelser kan bekræfte, at vælgere, der i dag bakker op om USA's Donald Trump (omkring 42 procent), Frankrigs Marine Le Pen (mindst 30 procent ventes at stemme på hende ved præsidentvalget til maj) eller Brexit (53 procent) alene repræsenterer et

forsømt og svigtet »prækariat« eller en underklasse, der bønfalder os om at blive hørt.

Knaldhårde populistere i Polen, Ungarn, Rusland og Tyrkiet – alle mere eller mindre demokratisk valgt – har tilranet sig kontrol med medier, domstole og civile tænketanke for at udslette al politisk pluralisme.

I Danmark dominerer det, man i international sammenhæng kalder et »20-procents flertal« al politisk debat.

Kun marginale partier vover at modsige Dansk Folkepartis fremmedfjendtlige kurs. Folketingets formand har Højesterets ord for at have fremsat racistiske synspunkter.

Folkeoplysning

Derfor er det befriende at læse en så fremragende bog som Jan-Werner Müllers *Hvad er populisme?* (fortrinligt oversat af Hans-Jørgen Birkmose).

Müllers skarptskårne essay bestemmer enkelt, men umisforståeligt begrebet populisme.

Foruroligende er det til gengæld, at den folkeoplysning, som Müllers bog er udtryk for, risikerer at komme for sent. Et af populismens succesrige projekter er at gøre viden som denne ligegyldig.

Jan-Werner Müller (1970) er professor i politisk teori og idéhistorie ved Princeton University i USA.

Han er født og uddannet i Tyskland, men har gjort akademisk karriere i Storbritannien, Frankrig og USA. Han kan sit kram. Hidtidige uskarpe

forestillinger om populisme samles her under en klart forståelig fællesnævner: Populisme er en politisk bevægelse, der hævder, at den *alene* kan gøre moralsk krav på at repræsentere folket.

Populisme er ikke demagogi i klassisk forstand. I en dansk sammenhæng kunne vi sige, at Mogens Glistrups nulskattepolitik var demagogi. Dansk Folkeparti er derimod populistisk.

Partiet indskrænker begrebet »danskhed« til borgere, der har arvet eller tilegnet sig en ganske bestemt national »kulturtradition«, som dette partis ideologer har fantaseret sig frem til eller leder efter med lys og lygte.

Populisme sætter »populus«, altså folket, op som symbolsk og moralsk kontrast til en korrump elite af politikere, der varetager forskellige samfundsinteresser og deler sig efter holdninger – som den radikale Viggo Hørup engang formulerede folkestyrets idé.

Populister anerkender kun nødtvungent det retmæssige i, at alle borgere uanset deres kulturelle, religiøse eller etniske baggrund må anses for ligeværdige, og at de med deres stemmer og engagement kan afgøre et samfunds politiske retning.

Populisme er den politiske (og i princippet også den økonomiske) liberalismes fjende. Derfor forsvarer Ungarns Viktor Orban med stolthed »det illiberale demokrati« i Europa. Orban, en god katolik, bekæmper individualisme, materialisme, ateisme og al form for multikultur.

Vores egen kulturminister, en god højskolegrundtvigianer, kan i samme ånd sige, at han ikke tror, at en pakistaner nogensinde kan blive

dansker, og at unge med indvandrerbaggrund må opgive tanken om at blive accepterede som danskere.

Populister stiller sig ikke tilfreds med et så pragmatisk værdipapir som et statsborgerskab. De lader sig ikke nøje med, at statsborgeres adfærd alene begrænses af landets love. I deres univers er der ikke lighed for loven.

Gælder der ikke skrevne, må der i det mindste gælde uskrevne love for mennesker af anden etnisk herkomst end den såkaldt danske, tyske, franske eller polske.

Nationalsocialisme var efter Müllers opfattelse en form for populisme. Men ikke enhver populisme ender i nazisme eller totalitarisme, tilføjer han og fremhæver, at politikere, der siger, at de repræsenterer en måske ringeagtet *del* af folket ikke kan betegnes som populister.

Angela Merkel, Tysklands kansler, udtalte forleden, at »enhver har ret til at sige sin mening og demonstrere for den. Derfor kan man også i dag sige: 'Alle er folket'«. I et demokrati findes folket nemlig kun i flertal, aldrig i ental. Så ville demokrati være overflødigt.

Müller diskuterer i sin bog populisme i teori og praksis. Han minder populismens fjender om, at demokrater ikke skal hævde, at deres politiske kurs er uden alternativ. Såvel teknokrati som populisme er ifølge deres egen logik antipluralistisk.

Müller accepterer principielt ikke Merkels påstand om, at hvis euroen falder, falder EU. Demokratier begår til stadighed fejl, men kun de

værner om evnen til at rette dem på fredelig vis. Den regel må også gælde for det europæiske fællesskab, siger Müller.

Müller skaffer med sin bog frisk luft i et forpestet indelukke, hvor heftige følelser, frustrationer, had og vrangvilje ofte sælges som gangbar politisk mønt, der kræver vores forståelse.

Müller anbefaler, at politikere nøjes med at forholde sig til konkrete politiske krav og deres årsager. Ingen bliver vred uden grund, siger man.

Det stemmer desværre ikke. Racisme er aldrig velbegrundet.

Jan-Werner Müller: Hvad er populisme? Et essay. På dansk ved Hans-Jørgen Birkmose. Informations Forlag. 170 s., kr. 250.

Peter Wivel er kommentator og skribent ved Politiken.